

TANLAGAN KASBINGIZ BILAN FAXRLANING

Omonova Manzura Suvonovna

Qashqadaryo viloyati Kasbi tumani 36-maktab psixologi

Tel raqam: +998991650501

Annotatsiya: *Yoshlarni to'g'ri kasb tanlashlari va o'z sohasining yetuk mutaxassislari bo'lishlarida kasblarning inson oldiga qo'yadigan talablarini bilish muhimdir. Mazkur maqolada har qanday kasb egasi o'z sohasini to'g'ri tanlay olishi uchun qanday kasbiy va shaxsiy talabalarni bilishi lozimligi masalasi keng tarzda tahlil etilgan. Shuningdek, hayot sifatini oshirishda soha egasining o'zi bajarayotgan faoliyatidan qanchalik darajada qanoat hosil qilishi, o'z hayotidan mamnunlik darajasi ham muhim ekanligi asoslangan.*

Kalit so'zlar: *o'quvchi, faoliyat, kasb maorifi, kasbiy maslahat, kasbiy saralash, kasbiy moslashish.*

KIRISH

Bugungi kundagi islohotlarning asosiy maqsadi ham yurtimizda yashayotgan barcha fuqarolar uchun munosib hayot sharoitlarini tashkil qilishdan iboratdir. Shu jihatdan ham ma'naviy jihatdan mukammal rivojlangan insonni tarbiyalash, ta'lim va maorifni yuksaltirish, milliy istiklol g'oyasini o'zida mujassam etgan yangi avlodni voyaga yetkazish davlatimiz siyosatining ustuvor yunalishlaridan biri hisoblanadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'quvchi-yoshlarni kasbiy faoliyatga to'g'ri yo'naltirish va ta'lim samaradorligini oshirishda yuqori natijalarni beradigan uslublardan foydalanish muhim omillardan hisoblanadi. Yosh mutaxassislarga pedagogik-psixologik bilimlar, uslubiy ko'rsatmalar berish bilan birgalikda, jamiyatda mavjud bo'lgan turli kasblar haqida ham keng qamrovli bilimlar berish maqsadga muvofiqdir. Kasblar to'g'risida keng malumotlar berish va kasbiy shakllanishni ta'minlashga to'siq bo'luvchi bir qator omillarni ham o'z o'rnida yoshlarga singdirib borish lozim:

1. Mutaxassislarga qo'yiladigan kasbiy va shaxsiy talablarning o'sib borayotganligi.
2. Kasb tanlashga sabab bo'luvchi omillarning davriy xarakterga egaligi va kasblar to'g'risidagi ijtimoiy ideallarning yagona me'yoring mavjud emasligi.
3. O'spirin kasbiy tasavvurlarining ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarga va bozor munosabatlariga hamohang o'zgarayotganligi hamda kasb-hunar va tegishli mutaxassislik yo'nalishlari o'rtasidagi tafovutning keskin ortayotganligi.
4. Yoshlarning mutaxassislik yo'nalishlarini tanlashlarida aniq tasavvurga, maqsadga, faoliyat yo'nalishiga va istiqbol rejalarini belgilash qobiliyatiga ega emasligi va boshqalar.

Demakki, yoshlarni kelajakda mutaxassis sifatida o'zlarini teranroq tasavvur qilishlari va egallayotgan kasbiga xos-mos sifatlarni shakllantirishda pedagoglar va amaliyotchi psixologlarning o'rni kattadir. Yoshlarga ertangi kunda o'z faoliyatlaridan qoniqish hissini paydo qilishlari hamda o'z hayotlaridan mamnun yashashlari bugungi kundagi kasbni to'g'ri tanlay olishlariga bog'liqligini anglata olishlari lozim. Shundagina har bir inson har



tomonlama sifatli hayot kechirishi va mavjud to'siqlarni osonlikcha yengib o'tishi mumkin bo'ladi. Natijada sohaning rivoji ancha tezlashadi. Bu esa jamiyat ravnaqidan dalolatdir.

Mamlakatimizda uzluksiz ta'lim tizimida olib borilayotgan keng qamrovli islohotlarning asosiy maqsadlaridan biri yoshlarni chuqur bilim olishlari, iste'dodlarini ro'yobga chiqarishda har tomonlama qo'llab-quvvatlash, shu bilan birgalikda ularning mustaqil hayotga tayyorlash ko'nikmalarini ham shakllantirib borish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy taraqqiyotni ro'yobga chiqarish uchun mamlakatda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash va ularni jahon standartlari darajasiga ko'tarmoq lozim. Fan va texnikaning bugungi kun taraqqiyotiga javob berish uchun keng saviyali, bilimdon, o'z kasbining fidoiy kishisini kamol toptirish orqali davlatimizda bozor iqtisodiyotiga bardosh beradigan raqobatbardosh kasb egalarini shakllantirish lozim bo'ladi. Toki ular davr talablariga og'ishmay javob beradigan, qiziqishi keng, malakasi mustahkam, xotirasi barqaror, fikr yuritishi puxta, izlanuvchan, mehnatsevar, vatatparvar, iymon-e'tiqodli insonlar bo'lib voyaga yetishsin.

Har bir inson qandaydir iste'dod yoki iste'dod bilan tug'iladi. Bu musiqa uchun ajoyib quloq, hikoya qilish qobiliyati, ajoyib jismoniy chidamlilik, yaxshi tikish qobiliyati va boshqalar bo'lishi mumkin. Ba'zi odamlar qo'shiq aytish yoki raqsga tushish, rasm chizish yoki she'r yozish, muammolarni hal qilish yoki shaxmat o'ynashda mukammaldir va bu qobiliyatlar hamma uchun ko'rinadi. Ko'rinib turibdiki, siz o'z qobiliyatingizni rivojlantiradigan doira tanlashingiz kerak, keyin bu sizning hayotingiz uchun biznesingizga aylanishi mumkin va kerak.

Va boshqa odamlarning qobiliyatlari unchalik aniq emas. Misol uchun, men onasi qattiq kasal bo'lgan bir ayol haqida o'qidim, u bilan doimo o'tirish kerak edi. Ayol ishdan ketishiga to'g'ri keldi va pulga ega bo'lish uchun u sotish uchun narsalarni to'qishni boshladi. Ilgari u to'qishni yaxshi ko'rardi, lekin keyin uning iste'dodi borligi ma'lum bo'ldi. U juda chiroyli mahsulotlarni o'ylab topdi, mijozlar navbatda turishdi. U ayol ishchilarni yollashi va atelye ochishi kerak edi. Bu ayol o'zining chaqiruvini topdi, u o'ziga yoqqan narsani qildi va buning uchun juda yaxshi pul oldi.

Kasb - bu sizning hayotingiz uchun biznesga aylanadigan iste'doddir. O'zingizning chaqiruvingizni topish - omad, chunki siz o'zingiz yoqtirgan narsani qilasiz va natijalar juda yaxshi bo'ladi, chunki sizda buning uchun qobiliyat bor. Ammo ba'zida sizni nimaga chaqirayotganingizni tushunish oson emas. Axir, agar u dastlab juda aniq ifodalanmagan bo'lsa, unda siz xato qilishingiz mumkin. Masalan, men voyaga etganimda nima qilishni xohlayotganimni hali hal qila olmayman. Men dasturlashni yaxshi ko'raman, davradaman, yetakchi esa meni bu ishda yaxshi deb o'ylaydi. Ammo men geografiya va sayohatga ham qiziqaman va shu bilan bog'liq bo'lgan ish topmoqchiman. Bularning qaysi biri uchun chaqirilganimni hal qilish men uchun qiyin. Shuning uchun men ham dasturlash, ham geografiya bilan intensiv shug'ullanaman. Balki keyinroq tanlov qilishim mumkin.

Agar men dasturlash bilan shug'ullanishim kerak deb qaror qilsam, men ushbu mutaxassislik bo'yicha odamlarni talab qiladigan ko'plab joylarda ishlay olaman. Masalan, turli tashkilotlar uchun veb-saytlar yarating yoki o'yinlar va shunga o'xshash dasturlarni



yarating. Men sayohat qilishni sevimli mashg'ulotimga aylantirish uchun etarli pul topaman.

Agar men geografiyani tanlasam, sayyohlik agentligiga ishga kirishim va bilimlarimni amalda qo'llashim va shu bilan birga sayohatga bo'lgan qiziqishimni qondirishim mumkin.

Ehtimol, men Internetda o'z resursimni yarataman, u erda sayohat va turli mamlakatlar haqida ma'lumot joylashtiraman. Men dasturlash bilan bog'liq barcha ishlarni o'zim qila olardim va dasturchi yollashim shart emas edi.

Umuman olganda, men hali qaror qilmadim, lekin menda qandaydir qo'ng'iroq borligiga aminman. Va ishonchim komilki, men uni albatta topaman.

Kasb... Kasb nima? Inson ongida qachon paydo bo'ladi? Bu hamma odamlarga tegishlimi? Uning shakllanishiga nima yoki kim ta'sir qiladi? Ha, bu savollarga javob topish unchalik oson emas.

Mening chaqiruvim - o'qituvchi bo'lish! O'qituvchi so'zini bosh harf bilan yozganimga hayron bo'lmang, bu xato emas! Bu kasb egalari hurmat, e'zoz va e'tiborga loyiqdir. Bizning raqobatbardosh, bo'ronli va o'zgaruvchan dunyomizda juda ko'p kasblar mavjud. Tanlov juda xilma-xil va ajoyib. Boshqa bir antik faylasuf: "Barcha kasblarni odamlar yaratadi, lekin faqat uchitasi - Xudo tomonidan: o'rgating, davolang va hukm qiling".

Domla... Bu so'zda qanchalar yashirin, har birimiz uchun bu so'z shu qadar kengiki, darrov tushunchalar paydo bo'ladi - o'rgatish, talaba, darslik... Lekin o'qituvchilik kasbini hech qachon cheklab qo'ymaslik kerak, deb o'ylayman. faqat ilgari olingan pedagogik bilimlarga. Zamonaviy dunyo, taraqqiyot va yangi texnologiyalar olamida o'qituvchi shaxsi o'zgarishsiz qolmasligi kerak.

Men har doim maktabni yaxshi ko'raman, zavq bilan o'qiganman va ko'proq yutuqlarga erishishga harakat qilganman. Nazarimda, maktab mening ikkinchi uyim, qal'amdek tuyuldi. Bu har doim qiziqarli, gavjum va o'ziga xos tarzda issiq. Xonaga qo'g'irchoqlarni o'tirib, ularga qog'oz va qalamlarni berib, qandaydir matnni dikta qila boshlaganimni eslayman. Asoratsiz, bolalarcha, lekin o'sha paytda juda chuqur, juda ibratli tuyulardi. Qalbimni zavq va iftixor tuyg'ulari to'ldirdi. Men o'qituvchiman! Zero, maktab kursidan boshlab menda qattiqqo'llik va adolat, hayo va nafosat, samimiylik va mehr me'yori sifatida o'qituvchi siymosi shakllangan. Bu mukammal pedagogik obrazga, xuddi bolalikedagidek, men butun umr intilmoqchiman va boraman.

Ammo o'qish yillarim o'tmoqda.. O'zimniki ham... Endigina 17 yoshda bo'lganimda o'qituvchi chaqirish haqida o'ylamagan edim, kasb-hunar egallash uchun qayergadir ketishim kerak edi. Va endi, men qisqacha o'qituvchilik tajribamga ega bo'lsam ham, bolalar bilan o'zaro munosabat menga qanday ta'sir qilishini his qilaman. Ilgari ko'p narsani sezmasdim, o'zimni ko'p his qilmasdim, boshqalarga u qadar sentimental va ochiq emas edim, shogirdlarim ba'zan beradigan savollarga javob izlamasdim. Xatoga yo'l qo'ymaslik va to'g'ri javob berish, o'quvchilarning qiziqishlarini qondirish uchun men o'zim ham ko'p o'qishim, global internet tarmog'ida yechim izlashim, ya'ni intellektual darajamni muntazam oshirib borishim kerak.

Agar siz hayot va maktab o'rtasida nozik chiziq chizsangiz, unda bolalik katta o'zgarish bo'lib, unda siz beparvolik bilan, hech narsa haqida o'ylamasdan, hech narsa



haqida qayg'urmasdan o'ynashingiz mumkin. Biz katta bo'lganimizda, biz uchun hayotning eng uzun saboqlari boshlanadi. Biz bu o'zgarishni hayotimizdagi eng yorqin voqea sifatida eslaymiz. Biz hammamiz, albatta, qaytarib bo'lmaydigan vaqtni kamida bir daqiqaga qarashni xohlaymiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining 10-11-sinflari o'quvchilarini kasb-hunarga tayyorlash chora-tadbirlari to'g'risida" (O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022 yil 2 avgustdagi 425-sonli Qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 03.08.2022 y., 09/22/425/0712-son)

2. Qodirov B.R., Qodirov K.B. Kasbiy tashxis metodikalari to'plami. Amaliyotchi psixologlar uchun metodik qo'llanma. T.2003 yil.

3. Khimmataliev D.O., Khakimova M.F., Beknazarova Z.F., Abdullayeva R.M., Minlishev R.Z. Formation of professional competence of students of technical universities through interdisciplinary integration. University Press Journals. November 21, 2019. 422-424.

4. Abdullayeva R.M. REQUIREMENTS FOR CHOOSING A PROFESSION. International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI: 10.9756/INTJECSE/V14I6.269 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 06 2022. 21502153.